

A08C7a Religie, zingeving en levensbeschouwing – lijst van examenvragen

A. Kernbegrippen en sleutelfiguren:

1. Identificatie	23. Normatieve ethiek
2. Separatie	24. Empathie
3. <i>Eudaimonia</i>	25. De zuilen van de moraliteit
4. Detraditionalisering	26. De Baal Sjem Tov
5. Keuzebiografie	27. Dubbelgebod van de liefde
6. Radicale pluraliteit	28. Verantwoordelijkheid in de eerste persoon
7. Het ideaal van de romantische liefde	29. Verantwoordelijkheid in de tweede persoon
8. Wegwerpcultuur	30. Heteronomie
9. Hedonisme	31. Barmhartigheid
10. Ervaringshonger	32. Verantwoordelijkheid in de derde persoon
11. Kick	33. Alteriteitservaring
12. Lichaamscultuur	34. De “list” waarvan sprake in <i>Schindler's List</i>
13. Hypecultuur	35. Kloofmodel
14. Mediatisering	36. Het NOMA-principe
15. Economisering	37. Stephen Jay Gould
16. Vermarketing	38. Harmoniemodel
17. <i>Rank and Yank</i>	39. Differentiemodel
18. Loonspanning	
19. <i>Crowding out</i>	
20. Moraal	
21. Descriptieve ethiek	
22. Prescriptieve ethiek	

B. Synthesevragen:

- Schets de rode draad van het argument dat we doorheen de ganse cursus ontwikkeld hebben.
- Tijdens de lessen hebben we het proces van individualisering gebruikt als leessleutel om de hedendaagse samenleving te begrijpen. Bespreek dit proces. Wat houdt het in? Welke oorzaken heeft het en welke gevolgen voor onszelf als individu en voor onze relaties?
- Bespreek het debat tussen Paul Verhaeghe en Paul De Grauwe. Leg hierbij onder meer uit waarom het nuttig kan zijn een onderscheid te maken tussen twee betekenissen van “neoliberalisme”.
- Hoe kunnen we de inzichten van Frans De Waal en de parabel van de Barmhartige Samaritaan met elkaar in verband brengen?
- Eén van de kernbegrippen van de cursus was het begrip “verantwoordelijkheid”. Leg uit hoe we dat begrip in de loop van de volledige cursus ontwikkeld hebben.
- In de cursus hebben we een onderscheid gemaakt tussen drie vormen van verantwoordelijkheid. Elke vorm van verantwoordelijkheid hebben we verbonden met een bepaalde invulling van vrijheid en een bepaalde invulling van schuld. Leg dit uit. Maak ook duidelijk hoe dit ons geholpen heeft het neoliberale begrip van vrijheid en schuld zowel ernstig te nemen alsook te nuanceren.
- Wat zijn alteriteitservaringen? Waarom zijn ze belangrijk? Wat kenmerkt ze? Van welke andere, typisch hedendaagse ervaringen moeten we alteriteitservaringen onderscheiden? Maak in je antwoord gebruik van de fragmenten uit *Schindler's List* die we tijdens de les

bekeken hebben.

8. Bespreek de verschillende modellen om de verhouding tussen geloof en wetenschap te denken die in de cursus besproken werden.

9. In de cursus hebben we het gehad over “resonanties” tussen geloof en wetenschap.

Beantwoord hierover volgende vragen:

- a. Wat wordt bedoeld met “resonanties” tussen geloof en wetenschap?
- b. Op welk model om de verhouding tussen geloof en wetenschap te denken vormt het zoeken naar resonanties tussen geloof en wetenschap een aanvulling? Waarom?
- c. Op welke resonantie tussen geloof en wetenschap zijn we tijdens de colleges uitgebreid blijven stilstaan?

C. Stellingen:

1. Volgens Paul Verhaeghe heeft onze identiteit een biologisch-evolutionair fundament.
2. Volgens Paul Verhaeghe is onze identiteit een sociale constructie en heeft die bijgevolg geen biologisch fundament.
3. Volgens Paul Verhaeghe bewijst adoptie dat onze identiteit geen biologisch-evolutionair fundament heeft.
4. Hoe we denken over onszelf (m.a.w. ons zelfbeeld) is een constructie vanuit de omgeving.
5. Detraditionalisering betekent dat tradities verdwijnen.
6. Individualisering betekent dat we met zijn allen egoïstischer worden.
7. Individualisering betekent dat sociale ongelijkheid verdwijnt.
8. Individualisering betekent in Paul Verhaeghes termen: meer mogelijkheid tot separatie.
9. Volgens Paul Verhaeghe leidt meer vrije markt tot meer vrijheid.
10. Volgens Paul Verhaeghe gaan meer vrije markt en meer democratie hand in hand.
11. Empathie vraagt om sterk ontwikkelde cognitieve vermogens en komt bijgevolg slechts bij weinig dieren voor.
12. Gerichte hulp is wijdverbreid in het dierenrijk en moet bijgevolg reeds vroeg in de evolutie van het leven ontstaan zijn.
13. Volgens de cursus is een gezonde dosis egocentrisme noodzakelijk.
14. Het feit dat de priester en de leviet in de parabel van de Barmhartige Samaritaan met een wijde boog om de gewonde man heen lopen maakt duidelijk dat ze hem niet hebben zien liggen.
15. De verschijning van de lijdende ander leidt tot het einde van mijn vrijheid.
16. Naasteliefde betekent dat je iedereen even sympathiek moet vinden.
17. Volgens de cursus is het absurd om van de naasteliefde een gebod te maken.
18. De naasteliefde is een gebod omdat ze tegennatuurlijk is.
19. De parabel van de Barmhartige Samaritaan leert ons alles over de ethische verhouding tussen mensen.
20. De parabel van de Barmhartige Samaritaan presenteert de Samaritaan waar de parabel naar genoemd is als een model van totale barmhartigheid.
21. Gelovige wetenschappers zijn volgens het koofmodel eigenlijk schizofreen want je kan niet tegelijk een goede wetenschapper en een goede gelovige zijn.
22. Wie vandaag een harmonie tussen geloof en natuurwetenschap nastreeft, bevordert volgens Taede Smedes eigenlijk het conflict tussen beide.
23. Volgens het differentiëmodel moeten gelovigen rekening houden met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek.
24. Volgens het differentiëmodel zijn de resultaten van wetenschappelijk onderzoek irrelevant voor het geloof.

25. Taede Smedes is een aanhanger van het kloofmodel want hij verdedigt een complete “boedelscheiding” tussen beide.

D. Korte open vragen:

1. Welke twee belangrijke misvattingen over identiteit bestaan er volgens Paul Verhaeghe? Waarom zijn het misvattingen?
2. Wat leert adoptie ons volgens Paul Verhaeghe over identiteit?
3. Welke drie evolutionaire karakteristieken heeft de mens volgens Paul Verhaeghe verworven?
4. Onze identiteit is volgens Paul Verhaeghe het resultaat van twee processen. Welke? Wat houden ze in?
5. Dirk De Wachter pleit voor een beetje ongelukkig zijn. Waarom doet hij dat? Wat is er dan mis met gelukkig willen zijn? Welke paradox stelt De Wachter vast met betrekking tot de manier waarop mensen omgaan met geluk en ongeluk?
6. Wat zegt Dirk De Wachter over identiteit vandaag?
7. Volgens Dirk De Wachter zorgt de hedendaagse samenleving ervoor dat we allemaal verlatingsangst hebben. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
8. Volgens Dirk De Wachter zorgt de hedendaagse samenleving ervoor dat we allemaal instabiele en intense relaties hebben. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
9. Volgens Dirk De Wachter zorgt de hedendaagse samenleving ervoor dat we ons allemaal afvragen wie we zijn, wat we hier doen en waartoe het allemaal eigenlijk dient. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
10. Volgens Dirk De Wachter vertonen we allemaal kenmerken van impulsiviteit. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
11. Volgens Dirk De Wachter is zelfdestructie een eigenschap van onze samenleving. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
12. Volgens Dirk De Wachter zijn we allemaal affectlabiel. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
13. Volgens Dirk De Wachter hebben we allemaal last van zinloosheid en leegte. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
14. Volgens Dirk De Wachter leven we in een tijd die doordrenkt is van onaangepaste agressieregulatie. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
15. Volgens Dirk De Wachter vertonen we allemaal voorbijgaande, stressgebonden paranoïde/dissociatiesymptomen. Hoe hebben we dit aannemelijk proberen te maken?
16. Wat kenmerkt volgens Paul Verhaeghe het neoliberalisme? Wat doet het neoliberalisme met het egoïsme? Welk moreel onderscheid maakt het neoliberalisme?
17. Wat wil Paul Verhaeghe duidelijk maken met de metafoor van het “call center”?
18. Welke drie argumenten biedt Paul Verhaeghe om te onderbouwen dat het neoliberalisme negatieve gevolgen heeft?
19. Waarom is het volgens Paul Verhaeghe een misvatting te geloven dat meer markt zorgt voor meer democratie?
20. Waarom zorgt meer markt volgens Paul Verhaeghe voor meer regelgeving en procedures?
21. Hoe sluit onze bespreking van Frans De Waal (begin van thema 3) aan op de bespreking van het neoliberalisme (einde van thema 2)? Hoe hebben we met andere woorden de overgang tussen beide thema's gemaakt?
22. Waarom kreeg het derde thema als titel “Kwetsbaar geluk” mee?
23. Wat zijn volgens Frans De Waal de drie lagen van empathie?
24. Wat is altruïsme en op welke manier is empathie hiervan het evolutionair fundament?
25. Leg uit: “Het is niet omdat biologen het voortdurend over concurrentie hebben dat ze

concurrentie aanbevelen" (Frans De Waal).

26. De aanleiding voor het vertellen van de parabel van de Barmhartige Samaritaan is de vraag van een wetgeleerde. Om welke vraag gaat het hier? Waarom is dat een strikvraag? Hoe ontsnapt Jezus aan de valstrik?
27. Wat wordt bedoeld met "het lichamenlijk fundament van de intermenselijke ethiek"?
28. Wat is de ethische grondervaring?
29. Waarom is de naastenliefde een gebod?
30. Op welke manier maakt het verschijnen van de noodlijdende ander mij uniek?
31. Wat zijn de kenmerken van de barmhartigheid?
32. In de hedendaagse bewerking van de parabel van de Barmhartige Samaritaan die tijdens de les getoond werd, wordt ons aangeraden iedereen lief te hebben alsof ze dood zullen zijn tegen middernacht. Hoe kunnen we dit begrijpen?
33. Bespreek de grenzen van de barmhartigheid in verwijzing naar Genesis, hoofdstuk 12.
34. Wat is de band tussen de parabel van de Barmhartige Samaritaan en *Schindler's List*?
35. Waarom werden tijdens de les fragmenten uit *Schindler's List* getoond? Wat hebben we geleerd uit deze fragmenten?
36. Wat is de visie van Francis Collins op de verhouding tussen geloof en wetenschap?
37. Hoe probeert Stephen Jay Gould het conflict tussen geloof en wetenschap op te lossen? Slaagt hij in zijn opzet?
38. Wat is de visie van Herman De Dijn op de verhouding tussen geloof en wetenschap? Formuleer een mogelijke kritiek op zijn visie.
39. Hoe probeert John F. Haught het conflict tussen evolutietheorie en christendom op te lossen? Formuleer een mogelijke kritiek op zijn poging.
40. Hoe denkt het differentiëmodel over de verhouding tussen geloof en wetenschap?